

Řádné odůvodnění soudního rozhodnutí

Pokud z odůvodnění rozhodnutí obecného soudu nevyplývá vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé, pak takové odůvodnění nevyhovuje zákonným hlediskům a v konečném důsledku takové rozhodnutí zasahuje do základních práv trestně stíhané osoby, která má nárok na to, aby její věc byla spravedlivě posouzena.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 8 Tdo 1184/2007, ze dne 31.10.2007)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v neveřejném zasedání o dovolání obviněného P. J., proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 6. 2007, sp. zn. 7 To 202/2007, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu ve Frýdku - Místku pod sp. zn. 6 T 34/2007, tak, že podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. se zrušuje rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 6. 2007, sp. zn. 7 To 202/2007, v celém rozsahu, a dále rozsudek Okresního soudu ve Frýdku - Místku ze dne 27. 3. 2007, sp. zn. 6 T 34/2007, rovněž v celém rozsahu. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. se zrušují současně také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. se Okresnímu soudu ve Frýdku - Místku přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění :

Rozsudkem Okresního soudu ve Frýdku - Místku ze dne 27. 3. 2007, sp. zn. 6 T 34/2007, byl obviněný P. J. uznán vinným, že:

„v době od 1. 4. 2004 do 23. 8. 2006 v T., a jinde nehradil výživné na své děti K. a P. J., přestože vyživovací povinnost vyplývá ze zákona o rodině a výše výživného byla obžalovanému naposledy stanovena rozsudkem Okresního soudu ve Frýdku - Místku ze dne 31. 3. 1999 s právní mocí ode dne 2. 6. 1999 pod č.j. P 98/94-127 souhrnnou částkou 1.500,- Kč, kterou je povinen zasílat vždy k prvnímu dni v měsíci předem k rukám matky dětí, M. J., tato pro odvrácení hrozícího stavu nouze požádala o příspěvek na výživu dětí Magistrát města Ostravy, jehož odbor sociálních věcí a zdravotnictví jí plnění za povinného od 1. 5. 2004 přiznal, takže Magistrátu města Ostravy obžalovaný dluží částku 42.000,- Kč, M. J. dluží částku 1.500,- Kč, přitom ve sledovaném období obžalovaný nebyl zaměstnán, pobíral sociální dávky pro nezaměstnané, když v minulosti ukončil stálý pracovní poměr, zbavil se tak pravidelných příjmů, neplnil základní zákonné poplatkové povinnosti, takže mu přiznaný částečný invalidní důchod není vyplácen“.

Takto zjištěné jednání obviněného soud právně kvalifikoval jako trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák. a uložil mu za to podle § 213 odst. 3 tr. zák. trest odnětí svobody v trvání dvou roků nepodmíněně, pro jehož výkon jej podle § 39a odst. 2 písm. b) tr. zák. zařadil do věznice s dozorem.

Z podnětu odvolání obviněného Krajský soud v Ostravě rozhodl rozsudkem ze dne 27. 6. 2007, sp. zn. 7 To 202/2007, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. napadený rozsudek zrušil a za použití § 259 odst. 3 písm. b) tr. ř. obviněného nově uznal vinným skutkem, který je popsán v další části odůvodnění tohoto usnesení a který (po jeho dílčím upřesnění) znovu právně posoudil jako trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák., a uložil mu za něj podle § 213 odst. 3 tr. zák. trest odnětí svobody v trvání jednoho roku nepodmíněně, pro jehož výkon jej podle § 39a odst. 2

písm. b) tr. zák. zařadil do věznice s dozorem.

Obviněný ani s rozsudkem odvolacího soudu nesouhlasil a prostřednictvím obhájce Mgr. S. K. podal proti němu dovolání, které opřel o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., neboť soudy obou stupňů nesprávně právně posoudily skutkové okolnosti, když se nedostatečným způsobem vypořádaly s právními otázkami majícími podklad v zákoně o rodině, z něhož vyplývá nárok na výživu; rozhodnutí tedy spočívá na nesprávném právním posouzení skutku (dovolatel sice výslovně necitoval také ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., nelze však mít pochybnosti, že i tento dovolací důvod měl na mysli, jak je zřejmé z uvedeného slovního vyjádření a z obsahově uplatněných dovolacích námitek).

Dovolatel zejména namítl, že nebyly naplněny materiální znaky trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 tr. zák., neboť soudy obou stupňů ve svých rozhodnutích zcela opomněly hodnotit stupeň společenské nebezpečnosti jeho jednání a nevzaly do úvahy skutečnost, že již v době, kdy se měl dopouštět trestné činnosti, podal návrh na snížení výživného. Soudy obou stupňů tyto změněné okolnosti neřešily jako předběžnou otázku ve smyslu § 9 odst. 1 tr. ř. a nehodnotily, zda stanovená výše výživného odpovídala i v době činu všem zákonným požadavkům; neřídily se tak zásadou, že orgány činné v trestním řízení při svém rozhodování posuzují otázku, v jaké výši měl (obviněný) platit výživné, samostatně a nejsou přitom vázány rozhodnutími vydanými v občanskoprávním řízení. V této souvislosti obviněný rovněž tvrdil, že mu nemůže být k tíži, že doposud nebylo pravomocně rozhodnuto o jeho návrhu na snížení výživného, který podal právě z důvodu změny svých finančních a zdravotních poměrů (je prý dlouhodobě nemocen, trpí vážným srdečním onemocněním, pro které mu byl přiznán invalidní důchod, ještě předtím byl veden jako uchazeč o zaměstnání a pobíral pouze dávky státní sociální podpory).

Jelikož obviněný byl z těchto důvodů přesvědčen, že soudy obou stupňů se nevypořádaly náležitým způsobem se všemi zákonnými kritérii pro určení subjektivní a materiální stránky činu, v závěru svého podání navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. napadený rozsudek odvolacího soudu stejně jako rozsudek soudu prvního stupně zrušil a soudu prvního stupně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Zároveň učinil podnět, aby předseda senátu Okresního soudu ve Frýdku - Místku podle § 265h odst. 3 tr. ř. navrhl Nejvyššímu soudu odklad výkonu uloženého trestu, který byl v důsledku napadených rozhodnutí nařízen.

K podanému dovolání se v souladu s ustanovením § 265h odst. 2 tr. ř. vyjádřila státní zástupkyně činná u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupkyně“) a poté, co stručně zopakovala obsah podání, uvedla, že námitky uplatněné obviněným mají hmotně právní povahu a jsou také opodstatněné.

Státní zástupkyně zdůraznila, že podstatný vliv na správnost použité právní kvalifikace má to, zda byla stanovena alespoň minimální výše výživného, již byl obviněný povinen na výživu svých dětí přispívat, přičemž určení této minimální výše je způsobilé ovlivnit materiální znak spáchaného trestného činu. Při rozhodování o vině posuzuje soud samostatně rozsah vyživovací povinnosti a je nutné vždy určit alespoň v minimální výši, jakou částkou byl obviněný povinen na výživu přispívat. O neplnění vyživovací povinnosti jde pak i tehdy, jestliže není plněno v tom rozsahu, jak to odpovídá ustanovení § 96 odst. 1 zákona č. [94/1963 Sb.](#), o rodině, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o rodině“). Podle tohoto ustanovení se totiž při určení výživného přihlídnou k odůvodněným potřebám oprávněného, jakož i ke schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům povinného. Soud zejména zkoumá, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání, či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popř. zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Ve vztahu k obviněnému však soudy obou stupňů tyto otázky vůbec neposuzovaly.

Fakta týkající se obviněného jsou v rozsudku uváděna bez upřesňujících údajů, především však bez

časových souvislostí, které jsou s ohledem na skutečnost, že se neplacení výživného dopouštěl po dobu od 1. 4. 2004 do 23. 8. 2006, dosti zásadní. Státní zástupkyně příkladmo uvedla, že se jedná o údaje o tom, že obviněný v minulosti ukončil pracovní poměr a zbavil se tak pravidelných příjmů, přičemž z rozhodnutí vyplývá, že samostatně podnikal a dosud je registrován v živnostenském rejstříku, navíc byl jednatelem společnosti B., spol. s r. o. S tímto pak poněkud méně koresponduje to, že byl evidován na úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání, neboť překážkou evidence uchazeče o zaměstnání je právě výkon jednatelské funkce, příp. to, že žadatel je osobou samostatně výdělečně činnou. Dále soudy nezjišťovaly okolnosti zdravotního stavu obviněného - zda byl ve stavu práce neschopných, zda pobíral nemocenskou a v jaké výši; soudy si ani nevyžádaly zdravotní dokumentaci obviněného, blíže nezkoumaly okolnosti ohledně přiznání částečného invalidního důchodu obviněnému, vůbec neosvětlily, odkdy je v invalidním důchodu, příp. proč mu tento důchod není vyplácen. Přestože z rozsudku vyplynulo, že jediným příjmem obviněného jsou sociální dávky, nebylo blíže specifikováno, odkdy jsou mu tyto dávky vypláceny a v jaké výši. To, že je obviněný v současné době bez zaměstnání a pobírá jen příslušný příspěvek od státu, je rozhodně otázkou, která měla být soudy přezkoumána, neboť může mít podstatný vliv na určení jeho trestní odpovědnosti zejména při posuzování materiální stránky jeho jednání.

Státní zástupkyně uzavřela své úvahy tím, že z provedeného dokazování ani z obsahu rozhodnutí nelze učinit spolehlivý závěr o předběžné otázce podle § 9 odst. 1 tr. ř., tedy jaké výživné měl obviněný platit se zřetelem k zákonným hlediskům uvedeným v § 96 odst. 1 zákona o rodině. Považovala za nezbytné, aby v rámci této předběžné otázky soudy zkoumaly, v jaké výši byl obviněný schopen vzhledem ke svým osobním poměrům vyživovací povinnost plnit (příp. diferencovaně pro jednotlivá období). Teprve na základě všech zjištěných a posouzených okolností mohly soudy určit zavinění obviněného, včetně materiálního znaku trestného činu. Soudy se však náležitým způsobem se všemi zákonnými kritérii pro určení všech znaků skutkové podstaty trestného činu podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák. nevypořádaly, a proto napadená rozhodnutí nelze považovat za správná.

S ohledem na uvedené závěry státní zástupkyně navrhla (aniž citovala příslušná zákonná ustanovení), aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu i soudu prvního stupně a Okresnímu soudu ve Frýdku - Místku věc přikázal k novému projednání a rozhodnutí; současně navrhla, aby takové rozhodnutí učinil podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. v neveřejném zasedání.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že v této trestní věci je dovolání přípustné, neboť napadá rozhodnutí, jímž byl obviněný uznán vinným a byl mu uložen trest [§ 265a odst. 2 písm. a) tr. ř.], bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), a splňuje i obligatorní náležitosti obsahu dovolání uvedené v § 265f odst. 1 tr. ř.

Vzhledem k tomu, že dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., musel Nejvyšší soud dále posoudit otázku, zda dovolání obviněného z jím uplatněných dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. je opodstatněné.

Podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř.

Jak je zřejmé ze shora popsané geneze této trestní věci, soud druhého stupně odvolání obviněného nezamítl ani neodmítl, nýbrž z jeho podnětu rozsudek nalézacího soudu zrušil a sám poté znovu ve věci rozhodl. Lze tak učinit závěr, že obviněný uplatnil uvedený dovolací důvod zcela nepřípadně. Z obsahu jeho dovolání je však evidentní, že odkazem na něj si chtěl vytvořit předpoklady na další uplatněný důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.; veškerá dovolací argumentace se

také ubírá právě k obhájení jeho existence. Proto i Nejvyšší soud (s jistou mírou tolerance) zaměřil svou pozornost k tomuto důvodu dovolání.

Z vymezení důvodů dovolání v ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. vyplývá, že důvodem dovolání nemůže být nesprávné skutkové zjištění ani nesprávné hodnocení důkazů, byť to zákon explicitně nestanoví, a to vzhledem k tomu, že právní posouzení skutku i jiné hmotně právní posouzení vždy navazuje na skutková zjištění vyjádřená především ve skutkové větě výroku o vině napadeného rozhodnutí a blíže rozvedená v jeho odůvodnění. Tento názor lze jednoznačně dovodit s ohledem na jednotlivé důvody dovolání vymezené v citovaném ustanovení, zejména pak s ohledem na důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Podle tohoto ustanovení důvod dovolání je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

V mezích uplatněného dovolacího důvodu lze namítat, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoliv o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Na podkladě tohoto dovolacího důvodu nelze proto přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat úplnost provedení dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř., neboť tato činnost soudu spočívá v aplikaci ustanovení procesních, nikoliv hmotně právních. Vedle vad, které se týkají posouzení skutku, lze vytýkat též „jiné nesprávné hmotně právní posouzení“. Rozumí se jím zhodnocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva. Východiskem pro posouzení existence dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. vždy bude popis skutku obsažený v příslušném výroku napadeného rozhodnutí ve věci samé.

V tomto ohledu Nejvyšší soud shledal, že námitky obviněného uplatněné v rámci uvedeného dovolacího důvodu jsou relevantní. Z hlediska napadeného rozhodnutí a obsahu dovolání je významná otázka, zda skutek, jak byl zjištěn soudy obou stupňů, vykazuje formální a materiální znaky trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák.

Nejvyšší soud se proto dále zabýval otázkou, zda relevantně uplatněné námitky dovolatele jsou v uvedených směrech opodstatněné. Jelikož shledal, že tomu tak je, přezkoumal za podmínek uvedených v § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející. K vadám výroků, které nebyly dovoláním napadeny, přihlížel jen pokud by mohly mít vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno dovolání.

K závěru, že podané dovolání je důvodné, Nejvyšší soud dospěl na podkladě těchto skutečností:

Podle § 120 odst. 3 tr. ř. výrok rozsudku, jímž se obviněný uznává vinným, musí přesně označovat trestný čin, jehož se výrok týká, a to nejen zákonným pojmenováním a uvedením příslušného zákonného ustanovení, nýbrž i uvedením místa, času a způsobu spáchání, popřípadě i uvedením jiných skutečností, jichž je třeba k tomu, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným, jakož i uvedením všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu. Ve skutkové větě výrokové části rozsudku tudíž musí být popsány všechny znaky skutkové podstaty daného trestného činu, a to slovním vyjádřením všech okolností, které v konkrétním případě vytváří znaky tohoto trestného činu. Popis skutku proto nemůže být libovolný, ale musí vyjadřovat všechny skutečnosti významné pro právní kvalifikaci.

O správné právní posouzení skutku se jedná tehdy, když popis skutku ve výroku rozsudku uvedený je v souladu s právní větou, obsahující formální zákonné znaky skutkové podstaty konkrétního trestného činu (a současně skutek dosahuje potřebný stupeň společenské nebezpečnosti). Naproti

tomu o nesprávné právní posouzení se jedná v případě, že popis skutku vyjádřený ve skutkové větě výroku rozsudku bezezbytku neodpovídá formálním znakům použité skutkové podstaty trestného činu vyjádřeným v právní větě výroku. Z logiky věci plyne, že o nesprávné právní posouzení skutku by se jednalo též v případě, kdy sice skutková věta i právní věta výroku jsou v souladu, avšak skutek nedosahuje potřebného stupně společenské nebezpečnosti.

Těmto požadavkům výrok odsuzujícího rozsudku neodpovídá.

V obecné rovině je zapotřebí nejprve uvést, že trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák. se dopustí ten, kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného. Zákonné znaky kvalifikované skutkové podstaty podle § 213 odst. 3 tr. zák. pak naplní ten, kdo činem uvedeným v odstavci 1 vydá oprávněnou osobu nebezpečí nouze. [Zákonné znění odst. 2 tohoto ustanovení není třeba citovat, neboť nebylo soudy aplikováno a s ohledem na zásadu zákazu reformationis in peius jeho aplikace v budoucnu ani nepřichází v úvahu.]

Objektem tohoto trestného činu je nárok na výživu, pokud je založen na ustanoveních zákona o rodině. V projednávané věci se jedná o zákonnou vyživovací povinnost rodičů a dětí vyplývající z ustanovení § 85 a § 87 zákona o rodině.

Neplněním vyživovací povinnosti se rozumí, že oprávněné osobě se nedostane všeho, co je obsahem vyživovací povinnosti. Může jít o zaviněné neplacení výživného nebo o zaviněné neposkytnutí odpovídajícího plnění v naturální formě. Z hlediska trestní odpovědnosti je nerozhodné, zda oprávněné osobě je plněno dobrovolně nebo na základě výkonu rozhodnutí. O neplnění vyživovací povinnosti jde i tehdy, není-li plněno v tom rozsahu, jak to odpovídá § 96 odst. 1 zákona o rodině (v tomto ustanovení jsou obsažena hlediska pro určení výše výživného).

Při rozhodování o vině pachatele soud posuzuje rozsah vyživovací povinnosti samostatně (§ 9 odst. 1 tr. ř.) a musí vždy určit alespoň minimální výši, jakou byl obviněný povinen přispívat na výživu. Je tomu tak nejen v případě, že výše výživného již byla stanovena dřívějším rozhodnutím soudu v občanskoprávním řízení, ale i tehdy, pokud taková částka pravomocným občanskoprávním rozhodnutím doposud určena nebyla.

Při určení výživného (zejména jeho výše) soud přihlédne k odůvodněným potřebám oprávněného, jakož i ke schopnostem, možnostem a majetkovým poměrům povinného. Při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného soud zkoumá, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání, či výtěžné činnosti nebo majetkového prospěchu, popř. zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika (srov. rozhodnutí č. [22/1992](#) Sb. rozh. trest.).

Po subjektivní stránce může být trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák. spáchán úmyslně i z nedbalosti. K aplikaci okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 213 odst. 3 tr. zák. postačí nedbalostní zavinění [srov. § 6 písm. b) tr. zák.].

K naplnění zákonného znaku nebezpečí nouze stačí, jestliže pachatel neplněním povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného vytvoří situaci, kdy si oprávněná osoba, pokud by se jí nedostalo pomoci, sama nemůže opatřit základní prostředky k životu. Nouzí se rozumí nedostatek základních prostředků potřebných pro život. Životní úroveň, která se považuje za nouzi, je třeba posuzovat ve vztahu k průměrné životní úrovni občanů v době činu.

Zavinění pachatele musí být vždy prokázáno výsledky dokazování a musí z nich logicky vyplývat. Závěr o tom, zda je tu zavinění ve smyslu trestního zákona a v jaké formě (§ 4 a § 5 tr. zák.), je závěrem právním a tento závěr o subjektivních znacích trestného činu se musí zakládat na skutkových zjištěních soudu vyplývajících z provedeného dokazování, stejně jako závěr o objektivních

znacích trestného činu (srov. rozhodnutí č. [60/1972](#) Sb. rozh. trest.).

Je-li Nejvyšší soud vázán skutkovým stavem, k němuž odvolací soud na základě provedeného (a jím doplněného) dokazování nakonec dospěl, pak je třeba při aplikaci uvedených obecných východisek na posuzovaný skutek uvést, že jednání obviněného spočívalo v tom, že „v době od 1. 4. 2004 do 23. 8. 2006 v T., a jinde nehradil výživné na své děti K. a P. J., přestože vyživovací povinnost vyplývá ze zákona o rodině a výše výživného byla obžalovanému naposledy stanovena rozsudkem Okresního soudu ve Frýdku – Místku ze dne 31. 3. 1999 s právní mocí ode dne 2. 6. 1999 pod č. j. P 98/94-127 souhrnnou částkou 1.500,- Kč, kterou je povinen zasílat vždy k prvnímu dni v měsíci předem k rukám matky dětí, M. J., přičemž uvedenou částku byl schopen splácet do 31. 12. 2007 a od 1. 1. 2005 byl schopen hradit celkovou částku 900,- Kč, načež M. J. pro odvrácení hrozícího stavu nouze požádala o příspěvek na výživu dětí Magistrát města Ostravy, jehož odbor sociálních věcí a zdravotnictví jí plnění za povinného od 1. 5. 2004 přiznal, takže Magistrátu města Ostravy obžalovaný dluží částku 30.000,- Kč, M. J. dluží částku 1.500,- Kč, přitom v uvedeném období obžalovaný nebyl zaměstnán, pobíral sociální dávky pro nezaměstnané, když v minulosti ukončil stálý pracovní poměr, zbavil se tak pravidelných příjmů, neplnil základní zákonné poplatkové povinnosti, takže mu přiznaný částečný invalidní důchod není vyplácen“. K tomu je třeba dodat, že podle navazující právní věty obviněný „neplnil úmyslně svou zákonnou povinnost vyživovat jiného a vydal takovým činem oprávněnou osobu nebezpečí nouze“.

Citovaná formulace skutkové věty výroku odsuzujícího rozsudku (přestože je poměrně obsáhlá) všechny (shora blíže vymezené) zákonné znaky trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák. nezahrnuje. Vyplývá z ní sice, že obviněný nehradil výživné na své děti, z takového slovního vyjádření však ještě nelze dovozovat, že tak činil úmyslně, zvláště když na takový závěr o naplnění subjektivní stránky jeho jednání nelze usuzovat ani ze závěrečných pasáží skutkové věty. Spolehlivě z této věty nelze dovést ani naplnění znaků tzv. kvalifikované skutkové podstaty uvedeného trestného činu, tj. vydání oprávněné osoby nebezpečí nouze.

Odvolací soud si byl nepochybně vědom toho, že soud prvního stupně neprovedl dokazování v rozsahu potřebném pro náležité rozhodnutí. Uvedený nedostatek se proto snažil napravit tím, že v průběhu veřejného zasedání vyslechl svědkyni M. J. (srov. stranu 4 odůvodnění jeho rozhodnutí). Přestože skutková zjištění učiněná nalézacím soudem poněkud pozměnil, resp. upřesnil, uvedené zákonné znaky jmenovaného trestného činu ve skutkové větě rozsudku ani on dostatečně nevyjádřil. Stran použité právní kvalifikace nakonec učinil závěr shodný s nalézacím soudem.

Zjištění o schopnostech a možnostech obviněného platit výživné na jmenované děti odvolací soud odůvodnil v podstatě jen tím, že jakkoliv „... obviněný je občanem se změněnou pracovní schopností a ode dne 18. 2. 2004 mu byl přiznan částečný invalidní důchod, ... je nepochybné, byť v jeho vlastním zavinění mu tento důchod není vyplácen, že uvedená skutečnost má vliv na výdělkové možnosti obviněného, a proto krajský soud i tuto skutečnost zohlednil ...“, když „... vycházel z údajů citovaných v ... rozsudku Okresního soudu ve Frýdku – Místku (ze dne 10. 2. 2006, č. j. P 98/94-246, ve spojení s rozsudkem téhož soudu ze dne 30. 6. 2006, č. j. P 98/94 258), byť tento (tj. v pořadí druhý) nenabyl právní moci, a má za to, že závěr o výši výživného ... v celkové částce 900,- Kč měsíčně, počínaje 1. 1. 2005, je odpovídající možností obviněného“ (stále str. 4 odůvodnění jeho rozhodnutí).

Z uvedeného je zřejmé, že odvolací soud sice konstatoval, že obviněný je občanem se změněnou pracovní schopností, jemuž byl dokonce přiznan částečný invalidní důchod, ale již neuvedl, jak tuto skutečnost při svých úvahách zohlednil. Osobou obviněného, jeho zdravotním stavem a schopností (alespoň částečně) pracovat, jeho výdělkovými a majetkovými poměry se zevrubněji nezabýval. Závěr o výši jeho vyživovací povinnosti v podstatě jen převzal z rozhodnutí (dosud zřejmě nepravomocného)

opatrovnického soudu, aniž se sám pokusil v rámci předběžné otázky ve smyslu § 9 odst. 1 tr. ř. vyřešit, jaké výživné byl obviněný na základě svých schopností, možností a majetkových poměrů schopen platit.

Není samozřejmě vyloučeno, aby se soudy rozhodující v trestním řízení ztotožnily s rozhodnutím soudu v občanském soudním řízení, avšak tomuto ztotožnění musí předcházet vlastní zhodnocení důkazní situace v konkrétní trestní věci. K tomu však v této věci nedošlo.

Jak na to výstižně poukázala ve svém vyjádření již státní zástupkyně, fakta týkající se obviněného jsou v rozsudku uváděna bez jakýchkoli upřesňujících údajů, především bez časových souvislostí, které jsou s ohledem na skutečnost, že (obviněný) se neplacení výživného dopouštěl po dobu od 1. 4. 2004 do 23. 8. 2006, dosti zásadní. Jedná se jak o údaje o tom, že v minulosti ukončil pracovní poměr a zbavil se tak pravidelných příjmů, tak o údaje o tom, že samostatně podnikal a dosud je registrován v živnostenském rejstříku, a že byl jednatelem společnosti B., spol. s r. o. S tímto zjištěním by však neměl korespondovat fakt, že byl evidován na úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání, neboť překážkou evidence uchazeče o zaměstnání je právě výkon jednatelské funkce, příp. to, že je žadatel osobou samostatně výdělečně činnou.

Soudy obou stupňů rovněž dostatečně neobjasňovaly okolnosti týkající se zdravotního stavu obviněného (neprojevíly snahu vyžádat se souhlasem obviněného např. jeho zdravotní dokumentaci). Nebylo tak zjištěno, zda byl v kritickém období ve stavu práce neschopných, zda pobíral nemocenské dávky a pokud ano, v jaké výši, odkdy a z jakého důvodu je v (zřejmě částečném) invalidním důchodu, proč mu důchod (údajně) není vyplácen, zda byl schopen i jako (částečný) invalidní důchodce pracovat, zda vůbec mohl najít na trhu práce při svém zdravotním stavu uplatnění, pokud ano, v jaké profesi a s jakým možným výdělkem apod.

Z rozhodnutí odvolacího soudu sice vyplynulo, že jediným příjmem obviněného v rozhodném období byly sociální dávky, nebylo však upřesněno, odkdy jsou mu tyto dávky vypláceny a v jaké výši. To, že obviněný je (zřejmě i) v současné době bez zaměstnání a pobírá jen příslušný příspěvek od státu, je rozhodně otázkou, která měla být soudy přezkoumána, neboť může mít podstatný vliv na závěr o jeho trestní odpovědnosti.

Odvolací soud svou pozornost náležitým způsobem nezaměřil ani na prokázání toho, jaké důsledky mělo pro oprávněné osoby neplacení výživného ze strany obviněného. Na straně 5 odůvodnění svého rozsudku sice uvedl, že (obviněný) „... svým jednáním vydal oprávněné ... nebezpečí nouze“, ale s jen paušálním konstatováním, že „... s ohledem na současný stav životní úrovně a standartu pro středoškoláky byli v případě, že by nebylo poskytováno náhradní plnění za obviněného, výrazně omezení v odpovídající a běžné životní úrovni“.

Jak již bylo shora uvedeno, ve skutkové větě výroku o vině není náležitým způsobem vyjádřeno (tvrzené) úmyslné zavinění obviněného (to vyplývá jen z tzv. právní věty odsuzujícího rozsudku), což je v rozporu s ustanovením § 120 odst. 3 tr. ř. Uvedený závěr o subjektivní stránce jednání obviněného odvolací soud nevysvětlil ani v odůvodnění svého rozhodnutí. Na jeho straně 5 pouze zopakoval slova zákona, že obviněný úmyslně neplnil svou zákonnou povinnost vyživovat jiného, aniž citoval ustanovení § 4 písm. a), resp. písm. b) tr. zák. a vyložil, zda obviněný měl jednat v úmyslu přímém, nebo jen v úmyslu nepřímém. To je zase v rozporu s ustanovením § 125 odst. 1 tr. ř.

Dovolateli je třeba přisvědčit i v tom, že soud druhého stupně v odůvodnění svého rozhodnutí (opět v rozporu s naposledy citovaným ustanovením) nevěnoval potřebnou pozornost ani materiální stránce projednávaného trestného činu (ať už z hlediska ustanovení § 3 odst. 2, 4 tr. zák., nebo z hlediska ustanovení § 88 odst. 1 tr. zák.).

Přitom podle § 3 odst. 2 tr. zák. platí, že čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu. Jednotlivá kritéria pro stanovení konkrétního stupně nebezpečnosti činu pro společnost jsou příkladmo uvedena v ustanovení § 3 odst. 4 tr. zák., podle něhož je tento stupeň určován zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou. Teprve po jejich pečlivém vyhodnocení lze učinit závěr, zda projednávaný skutek dosahuje i potřebného stupně společenské nebezpečnosti.

Má-li být posuzovaný skutek trestným činem, musí současně (vedle formálních zákonných znaků) vykazovat potřebný stupeň nebezpečnosti pro společnost, který je materiální podmínkou trestnosti. Podle § 3 odst. 2 tr. zák. totiž platí, že čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu.

Jednotlivá kritéria pro stanovení konkrétního stupně nebezpečnosti činu pro společnost jsou příkladmo uvedena v ustanovení § 3 odst. 4 tr. zák., podle něhož je tento stupeň určován zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou. Teprve po jejich pečlivém vyhodnocení lze učinit závěr, zda projednávaný skutek dosahuje i potřebného stupně společenské nebezpečnosti.

Připomenout je třeba i ustanovení § 88 odst. 1 tr. zák., podle něhož k okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, se přihlídně jen tehdy, jestliže pro svou závažnost podstatně zvyšuje stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost.

Vyslovil-li Nejvyšší soud výhrady k odůvodnění rozsudku především odvolacího soudu, pak je zapotřebí rovněž uvést, že řádné odůvodnění soudních rozhodnutí je považováno za esenciální podmínku ústavně konformního rozhodnutí vylučujícího libovůli v rozhodování. Jinými slovy, pokud z odůvodnění rozhodnutí obecného soudu nevyplývá vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé, pak takové odůvodnění nevyhovuje zákonným hlediskům a v konečném důsledku takové rozhodnutí zasahuje do základních práv trestně stíhané osoby, která má nárok na to, aby její věc byla spravedlivě posouzena (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 125/04 aj.).

Nejvyšší soud vzhledem ke všem shora uvedeným skutečnostem a právním názorům dospěl k závěru, že dovolání obviněného je důvodné. Proto z jeho podnětu zrušil podle § 265k odst. 1 tr. ř. rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 6. 2007, sp. zn. 7 To 202/2007, v celém rozsahu, a dále rozsudek Okresního soudu ve Frýdku - Místku ze dne 27. 3. 2007, sp. zn. 6 T 34/2007, rovněž v celém rozsahu. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil současně také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu ve Frýdku - Místku, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, neboť (přes výhrady vztahující se především k dovoláním napadenému rozsudku odvolacího soudu) zásadní nedostatky zjistil již v řízení před nalézacím soudem, který při prováděném dokazování nerespektoval ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř.

Po zrušení uvedených rozhodnutí se trestní věc obviněného vrací do stadia řízení před soudem prvního stupně. Povinností tohoto soudu bude věcí se znovu ze všech shora naznačených hledisek zabývat. Za tím účelem musí provést všechny shora naznačené důkazy, jimiž zjistí především osobní, zdravotní, sociální, výdělkové a majetkové poměry na straně obviněného. Podle výsledku tohoto řízení pak v rámci předběžné otázky ve smyslu § 9 odst. 1 tr. ř. určí výši výživného (a také jeho celkového dluhu), čímž obviněnému rovněž poskytne možnost dlužné výživné uhradit (srov. ustanovení § 214 tr. zák.). Poté na něm bude, aby se náležitě vypořádal se všemi shora naznačenými hledisky pro určení formy zavinění obviněného podle § 4, příp. 5 tr. zák. Po vyřešení výše uvedených

skutkových i právních okolností pro stanovení formálních znaků skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1, 3 tr. zák. se musí vypořádat rovněž s jeho materiální stránkou ve smyslu § 3 odst. 2, 4 a § 88 odst. 1 tr. zák.

Dospěje-li soud prvního stupně opětovně k závěru o vině obviněného a bude-li znovu uvažovat o uložení trestu, musí věnovat pozornost jak výroku o takovém trestu, tak i dalším výrokům, které měly ve výroku o vině svůj podklad, přičemž musí respektovat ustanovení § 265s odst. 2 tr. ř. Bude-li přicházet v úvahu zevrubnější popis zjištěného skutku, pak Nejvyšší soud připomíná, že pouhou konkretizací jednání pachatele nelze považovat za změnu k horšímu (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2005, sp. zn. III. ÚS 578/04).

Odůvodnění nového rozhodnutí nalézacího soudu musí odpovídat požadavkům obsaženým v ustanovení § 125 odst. 1 tr. ř., event. § 134 odst. 2 tr. ř.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Odškodnění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Hodnocení důkazů](#)
- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání](#)
- [Účinné vyšetřování \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vazba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výkon trestu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Trestní odpovědnost](#)
- [Předávací vazba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Trestní odpovědnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oběť trestného činu](#)